

۲۰ خانه نورانی

یادی از تاریخ‌سازان جاوید محله



■ موضوع: شهدای محله کن
■ ویژگی: تقدیم ۱۴۶ شهید انقلاب، جنگ و مدافع حرم

اهالی محله کن مردمانی مذهبی و پایبند به اصول انقلاب اسلامی‌اند. تقدیم ۱۴۶ شهید به انقلاب، جنگ تحمیلی و برای دفاع از حرم مطهر حضرت زینب(س) گواه این مدعاست.

نخستین شهید انقلاب اسلامی



«علی اکبر بستانچی»
در هجدهم بهمن ۱۳۳۶ در تهران متولد

شد. تحصیلاتش را تا پایان دوره متوسطه ادامه داد و بعد از آن به‌عنوان کارگر چاقوساز مشغول کار شد. او یکی از مخالفان سرسخت حکومت پهلوی بود و با هدف پیروزی آرمان‌های انقلابی مردم و امام خمینی(ره) روز ۱۷ شهریورماه سال ۱۳۵۷ راهی میدان شهدا، میدان ژاله سابق، برای شرکت در تظاهرات معروف روز جمعه سیاه شد و در همین میدان در اثر اصابت گلوله مأموران رژیم پهلوی به سینه‌اش به شهادت رسید. او نخستین شهیدی بود که از محله کن تقدیم به کشور و انقلاب اسلامی شد. این شهید در زادگاهش، امامزاده جعفر باغ فیض آرمیده است.

نخستین و مسن‌ترین شهید جنگ تحمیلی



حبیب‌الله روستایی،
۵۸ سال ۱۳۰۱ متولد شد. این شهید از

کشاورزان مؤمن و متدین محله کن بود که از همان سال‌های نخست پیروزی انقلاب اسلامی برای حفاظت از تمامیت ارضی کشور و نهال نوپای انقلاب اسلامی هم‌زمان شهید چمران شد و در نبردهای نامنظم شرکت کرد و در یکی از همین نبردها در ۲۷ بهمن‌ماه سال ۱۳۵۹ و قتی ۵۸ ساله بود، برای دفاع از کشور در کرخه به فیض رفیع شهادت نایل شد. این شهید نخستین و مسن‌ترین شهید جنگ تحمیلی محله کن است.

جوان‌ترین شهید جنگ تحمیلی



احمد کاشانی،
سال ۱۳۴۵ متولد شد. این شهید نوجوان

از جمله افرادی بود که با حمله نیروهای بعثی عراق به کشور درس و مدرسه رارها کرد و برای دفاع از جان و ناموس کشور تفرنگ به‌دست راهی جبهه‌های جنگ در غرب کشور شد. احمد ۱۹ آذرماه سال ۱۳۶۱ در عملیات مسلم بن عقیل در منطقه سومار به شهادت رسید. او در زمان شهادت ۱۶ سال داشت. پیکر پاک این کم‌سن‌ترین شهید جنگ تحمیلی محله کن در گلزار شهدای کابل‌الحسین، محله دار قاضی آرام گرفته است.



■ موضوع: مساجد
■ ویژگی: وقف بخشی از خانه‌ها برای مسجد

که توسط ملایری‌های ساکن کن وقف و احداث شده روبروی قنات بزرگ کن است. مسجد سیدالشهدا(ع) نیز چند سالی است توسط آذربایجانی‌های ساکن کن ساخته شده است. مسجد نوساز دیگری که در محدوده ایستگاه یخچال کن ساخته شده، مسجد المهدی (عج) است که گفته می‌شود توسط فردی به نام حاج غلامحسین وقف شده و در سال‌های اخیر مسجد و در مانگانی در آن ساخته شده است. امروز همه این مساجد فعالند و هنگام اذان درهایشان روی نمازگزاران باز است.



و... برای آموزش قرآن و احکام به‌صورت هفتگی در این مسجد دورهم جمع می‌شدند. تربیت نیروهای انقلابی و برنامهریزی برای مبارزات انقلاب در دهه ۵۰ یکی از اهداف نمازگزاران و انقلابیون محله کن بود.

یکی از نکات جالب مساجد کن قرار داشتن در کنار منابع آبی است. تقریباً همه مساجد کن یا در کنار آب‌انبارها ساخته شده یا در کنار جوی‌ها و چاه‌ها بنا شده‌اند یا برای آنها آب‌انبار ساخته شده است. محله بالان ۴ مسجد دارد که همگی به منابع آب دسترسی دارند. مسجد سر چاه، در کنار چاه بزرگ آب ساخته شده است، مسجد آب‌انبار، خود آب‌انبار کوچکی داشته است، مسجد حضرت ابوالفضل(ع) در کنار آب‌انبار بزرگ محله ساخته شده و مسجد امام حسن مجتبی(ع) نیز در کنار چاه بزرگ محله می‌مانده قرار گرفته است. علاوه بر ۴ مسجد این محله، محله می‌مانده دارای ۴ مسجد، محله سرآسیاب دارای ۴ مسجد، محله اسماعیلیون دارای ۲ مسجد و محله درقاضی دارای ۳ مسجد است. غیر از این ۱۷ مسجد، ۳ مسجد نوساز دیگر هم در محله کن وجود دارد. مسجد المهدی (عج)

مساجد قدیمی محله کن نشان‌دهنده بافت مذهبی این محله هستند، به طوری که این محله ۲۰ مسجد را در دل خود جای داده است. آنگونه که اهالی قدیمی محله می‌گویند در گذشته، در محله کن رسم بوده قسمتی از زمین یا خانه را برای ساخت مسجد، اختصاص دهند. فضای اختصاص داده شده به این مساجد اغلب کوچک بوده و فقط به دلیل علاقه به گسترش فضاهای مذهبی در محله کن دایر می‌شدند. اگر چه برخی از این مساجد، محل تجمع اهالی یا برگزاری نماز جماعت نبودند، اما برخی دیگر پاتوق انقلابیون غرب تهران به‌شمار می‌آمدند، مانند مسجد کوچک «میانه» یا به قول محلی‌ها «مسجد مونه» که در روستای کن همچنان پابرجاست. این مسجد به‌ظاهر کوچک محل رفت‌وآمد شخصیت‌ها و مبارزان بزرگی بود. اهالی روستاهای غرب تهران از روستای امامزاده داوود(ع)، سولقان و کن گرفته تا پونک، حسن‌آباد

روان و جاری، همچون زندگی



از محل دقیق قنات فرمانفرما خبر نداشت و به‌صورت اتفاقی در حفاری‌های اداره گاز پیدا شد و با کمک اهالی، آبی که از این قنات عبور می‌کرد و مصرف خاصی هم نداشت، وارد نهرها شد. این قنات یکی از مهم‌ترین منابع تأمین آب حوض‌ها، آب‌انبارها و مصارف خانگی بود و برخلاف آب رودخانه، مردم بیشتر به آن اعتماد می‌کردند. هر کدام از قنات‌ها نوبت آبی دارند که این نوبت‌های آبی برای امروز، دیرپروز یا یک سال و ۱۰ سال گذشته نیست بلکه از ۲۰۰ - ۳۰۰ سال پیش جریان داشته است. نوبت‌های آبی هم هر کدام اسم دارند مانند نوبت نخست آب، «دزدک اول» است. بعد «دزدک دوم»، سپس «واهنگی»، «زیادی»، «قریشا»، «شغال»، «اسمالون»، «سیت»، «مبارز»، «گرگ» و «ملاحسن» اسم نوبت‌های آبی است.

متأسفانه قنات باغ نو کم‌آب شده و تقریباً نزدیک به خشک شدن است. آب قنات‌ها از ریزش‌های آسمانی تأمین می‌شود. اغلب این قنات‌ها اواخر پاییز کم‌آب شده و دوباره از اوایل بهار حجم آب آنها زیاد می‌شود. میزان آب قنات‌ها با یکدیگر تفاوت دارد. اکنون حجم آب در ۴ قنات کم است. آب قنات‌ها به‌طور مستقیم در راسته‌ها و باغ‌ها جریان ندارد، برای همین جلوی قنات‌ها سد و استخر بزرگی ایجاد می‌کنند که در مدت ۴۸ ساعت پر می‌شود. این آب به وسیله «گتنگ» در مدت ۶ ساعت کشیده و یکباره تخلیه و برای آبیاری چندین باغ استفاده می‌شود. برخلاف این قنات‌ها، قنات‌هایی مثل حجت‌آباد و وسک پرآب است و مستقیم به باغ‌ها آبرسانی می‌کند. همچنین قنات به کوه‌های سولقان متصل شده و پس از گذشت حدود ۱۵۰ سال، هنوز پرآب و محل استفاده باغ‌های کن است. در زمان زنده‌بودن عبدالحسین میرزای فرمانفرما کسی جرأت دست‌درازی به این آب رانداشت. تا اواخر دهه ۵۰ کسی

■ موضوع: وجود ۹۱ رشته قنات
■ ویژگی: تأمین آب آشامیدنی و آبیاری محله

منطقه ۵ با ۹۱ رشته قنات در جایگاه نخست قرار دارد. هنوز هم بعد از گذشت سال‌ها اغلب این قنات‌ها جاری و ساری است. علیرضا محیعلی، مسئول آب قنات محله کن و متولی قنات حجت‌آباد، می‌گوید: «منبع اصلی آبیاری باغ‌های کن رودخانه کن است، اما ۲ دلیل باعث می‌شود تا از آب ۶ قنات محله برای آبیاری ۳۰ درصد باغ‌ها استفاده کنیم. یکی اینکه حدود ۸۰ هکتار از باغ‌های کن در قسمت بالادستی قرار دارد و آب رودخانه کن در این محدوده جریان ندارد. دلیل دوم هم اینکه در فصل گرما و سال‌های خشکسالی تقریباً حجم آب رودخانه کن بسیار کم می‌شود و دیگر برای آبیاری باغ‌ها کافی نیست.»

حجت‌آباد، فرمانفرما، وسک، دره‌مال و ۲ قنات در باغ‌ها از جمله قنات‌های فعال به‌شمار می‌روند.